

L'Associació per a la Defensa de la Natura, ADN, i el canvi climàtic: recorregut pels projectes i les accions

Carolina MOTWANI i BOIX, Albert RUZAFÀ i TOMÀS i Anna RIBERAYGUA i MONTAGUT

Aquest text el vam presentar a la Universitat Catalana d'Estiu, a Prada de Conflent, l'agost del 2016. Hem mantingut l'estructura de la presentació, hi hem conservat la majoria de les diapositives i hi hem afegit els comentaris que ens ha semblat que aclarien el discurs.

El canvi climàtic (CC) ara és una evidència que ningú no discuteix. Quan l'any 2000, juntament amb altres associacions, començàvem a alertar de les conseqüències de la pèrdua de biodiversitat, del model de creixement exponencial, de la generació de residus..., alguns ens qualificaven de catastrofistes, altres de *hippies* que anàvem contra el sistema i altres de somiatruites plens de bona voluntat, i més... Però vam continuar, i ara i aquí volem compartir amb vosaltres aquestes experiències.

Us proposem fer un recorregut per alguns projectes i actuacions de l'ADN, Associació per a la Defensa de la Natura, en relació amb el CC des d'una perspectiva històrica. Amb aquest testimoni constatem que, moltes vegades, l'acció ciutadana s'ha avançat a les previsions i accions de les nostres administracions.

En primer lloc, una breu presentació de l'Associació. Els seus objectius i les línies bàsiques d'actuació des de la seva creació, l'any 86.

• **Fundació:** any 1986

• **Objectiu:**

La protecció i l'estudi del medi ambient en un àmbit local (Andorra) i global (Pirineu i el món).

• **Línies bàsiques d'actuació:**

- 1.- La conservació
- 2.- La recerca
- 3.- La divulgació

LÍNIES D'ACTUACIÓ

1. CONSERVACIÓ

- **Denúncia** les agressions al medi i porta a terme accions directes per la seva conservació.
- **Promou** una ordenació del territori que racionalitzi la presència humana (industrial, turística, etc.) i el desenvolupament sostenible.
- **Treballa per a la creació d'espais naturals protegits**, tot suggerint àrees, mesures de gestió, formes d'aprofitament, etc.
- **Vetlla per la salvaguarda d'espècies en perill**, tant animals com vegetals.
- **Col·labora amb altres institucions.**

LÍNIES D'ACTUACIÓ

2. RECERCA

- **Promou i desenvolupa treballs científics**, a base de propostes i accions conservacionistes.
- **Estudia els elements naturals menys coneguts** o amenaçats del nostre país, analitzant la seva situació i proposant mesures per a la seva conservació.

La trajectòria al llarg d'aquests anys la podem dividir en dues etapes.

La primera etapa, basada en les publicacions i la recerca científica, i la segona etapa, que, sense deixar de banda la recerca i les publicacions, es va centrar més en l'organització i la participació d'accions reivindicatives i de denúncia.

Amb el lema *Conèixer és estimar* s'estudia la biodiversitat i es complementa amb activitats divulgatives i d'observació de la natura.

Es crea una xarxa molt important de científics i tècnics d'Andorra i de fora. L'ADN és membre actiu de Bird Life internacional, gràcies al lideratge d'un grup d'ornitòlegs i naturalistes de prestigi internacional establerts a Andorra.

S'impulsen projectes de voluntariat finançats per bancs i institucions, i es posen a l'abast del públic no especialitzat un gran nombre de publicacions.

És pionera a Andorra i a bona part del Pirineu en acostar a la societat els estudis científics i la possibilitat de participar-hi activament liderats per experts; *L'Atlas del ocells nidificats* n'és una mostra. D'aquesta manera s'accedia al coneixement de l'entorn d'una manera no habitual i se'n constatava de primera mà la seva riquesa i diversitat a més de la necessitat de la seva preservació.

En aquesta primera etapa també s'inicien projectes que en l'actualitat encara estan en funcionament:

El PACT. Pla actuació i conservació del trençalòs. Conjuntament amb el ministeri de Medi Ambient i Patrimoni Natural.

El projecte Rius, d'educació ambiental que promou a través del coneixement científic l'observació del riu i voltants.

LÍNIES D'ACTUACIÓ

3. DIVULGACIÓ

Organitza

- **Sortides educatives guiades** a la muntanya i a espais naturals protegits
- **Conferències, col·loquis i debats**
- **Accions d'educació ambiental**, amb una sòlida base científica, en coordinació amb altres institucions.

Edita i difon

- **Publicacions divulgatives** sobre el patrimoni natural andorrà i la necessitat de preservar-lo
- La revista periòdica **EL MUSSOL**
- **Material àudio-visual** i informàtic

PRIMERA ETAPA

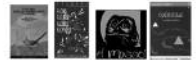
PUBLICACIONS I PROJECTES DE DIVULGACIÓ CIENTÍFICA

Creació xarxa de científics i tècnics molt important

PUBLICACIONS

- **Atles ornitòlegs i nidificats d'Andorra**
- **Guies de camp: Flora, ocells, Papallones, Ocells**
- **Itineraris de natura: Pais a pas per Andorra**
- **Monografies: Ocells penedès i Ciripatins**
- **Revista: El Mussol**

ALGUNS AUTORS I COL·LABORADORS

M. Dubouig-Savage, J. Crozier, A. Malackie, Axel Claramunt, Claude Cominelli, O. Allainery, R. Audran, A. Bertrand, J. Szudzik, J. Canal, A. Carulla, M. Clouet, J. A. Comesa, J. L. Capone, M. Cuisin, J. Dalmau, P. A. Desjardins, C. Dondacheux, J. Estrada, S. Fromaux, J. Garcia-Petit, G. Geary, P. Isenmann, J. Joseph, G. Jonouar, A. Margalida, O. Munnier, D. Nobeil, T. Nore, M. Rasin, J. D. Summers-Smith, M. Thévenot, J. M. Thollay, C. Vada, i E. Vicens.

PRIMERA ETAPA

PUBLICACIONS I PROJECTES DE DIVULGACIÓ CIENTÍFICA

S'inicien projectes

PACT
(Pla d'actuacions per a la Conservació del Trençalòs)

Projecte Rius
(Educació ambiental)

Primeres reivindicacions
Conjuntament amb altres associacions:
Apapama - Club Pirinenc ...

Salvem Creusanes!

És important remarcar la primera mobilització ciutadana de l'època moderna, conjuntament amb les associacions Apapma i Club Pirinenc, *Sí al Madriu*. L'objectiu era impedir la construcció d'un accés rodat a la vall del Madriu. Aquest tema ha estat necessari reprendre'l en dues ocasions més i de moment podem dir que és un objectiu aconseguit.

En la segona etapa es fa un salt cap a la reivindicació sense deixar de banda la divulgació.

ADN i el Col·lectiu per a la Protecció del Patrimoni Pirinenc (P3M) s'ajunten: personal de P3M s'incorpora al funcionament i infraestructura de l'ADN.

Es considera un concepte conservacionista més global, que avança des de la preservació de la biodiversitat cap a qüestionar-se el model de país en un marc geogràfic més ampli: el Pirineu. Es col·labora activament amb associacions de fora d'Andorra.

La pèrdua de biodiversitat per la canalització dels rius d'alta muntanya, la candidatura dels Jocs Olímpics d'hivern, l'ampliació de les pistes d'esquí basant-se només en els criteris de creixement econòmic són algunes de les campanyes reivindicatives. En aquest últim cas i amb la col·laboració del CIAPP, organització dels Pirineus francesos per la protecció de la muntanya, es va aconseguir aturar el projecte Porte de Neiges impulsat per una empresa andorrana. La campanya que més va marcar aquesta etapa és *Per una Andorra sostenible ara!!* (any 2003). <http://www.andorrasostenible.org/>

El debat generat pel forn incinerador de residus de la Comella que es va haver de clausurar per l'elevat grau de contaminació, va plantejar el tema dels residus dins d'una visió global de model de país, i es va començar a parlar de desenvolupament sostenible.

Es va redactar un manifest al qual es van adherir nombroses associacions del país i molts ciutadans, entre els quals personalitats com José Luis Sampedro, la cantant Noa, Lluís Gavaldà, Maria del Mar Bonet, Eudald Carbonell, Pepa Plana..., en què es demanava:

1. Nova planificació del país. Una planificació del país d'acord amb les seves característiques i possibilitats.
2. Que la legislació sobre l'ús dels recursos naturals, i en particular de l'aigua, l'aire, el paisatge, la biodiversitat i el sòl agrícola en garantis la conservació perdurable.
3. Una moratòria en la construcció de les grans infraestructures, en l'increment de places hoteleres, en la urbanització dispersa i en l'ampliació de dominis esquiables, fins que no s'hagin desenvolupat les demandes anteriors.

SEGONA ETAPA

... ACCIONS REIVINDICATIVES

- Es continua les publicacions i la divulgació científica
- L'ADN i P3M es fusionen
- Es qüestionen el model de país
- Pirineu com a unitat i Andorra en forma part.
- Col·laboració amb altres associacions del nord i del sud.
- El desenvolupament sostenible com a projecte de futur

SEGONA ETAPA

... ACCIONS REIVINDICATIVES

Campanyes

- L'expansió de les pistes d'esquí
- El forn incinerador d'escombrires
- Els jocs olímpics d'hivern 2002
- Les canalitzacions dels rius
- Marfies: de conservació del paisatge
- Porte de neiges conjuntament amb el CIAPP
- Per una Andorra sostenible ara!
- Càlcul de la petjada ecològica

SEGONA ETAPA

... ACCIONS REIVINDICATIVES

PER UNA ANDORRA SOSTENIBLE ARA! Any 2003

- Propostes concretes per a avançar cap a un model de desenvolupament més sostenible:
 1. Nova planificació del país
 2. Legislació que garantis la conservació dels recursos naturals.
 3. Una moratòria en la construcció.
 4. L'elaboració d'un nou pla de residus
- Publicació del document: **120 propostes per a una Andorra sostenible**. 10 àrees temàtiques. Cada àrea consta de: objectius, les propostes i els indicadors de concreció

<http://www.andorrasostenible.org/>

4. L'elaboració d'un nou pla de residus adaptat al nou model de país, a partir d'un ampli procés de debat públic. Mentre no es completa aquest procés, demanem que no es construeixi el nou forn incinerador.

A més es va redactar un document amb 120 propostes d'accions sostenibles dirigit a les administracions públiques dividit en deu àrees temàtiques i en què es concretaven els objectius, les propostes i els indicadors de correcció.

El càlcul de la petjada ecològica d'Andorra, un indicador que ens permetia comparar el model de desenvolupament andorrà amb la resta del món, ens va servir per constatar que el nostre model de creixement exponencial era insostenible. Alhora, i essent fidel a l'esperit divulgador de l'associació, es va desenvolupar un material didàctic per poder treballar a tots els sistemes educatius del país aquest concepte.

Per acabar unes reflexions que sintetitzen aquesta trajectòria.

Els àmbits d'actuació que van ser el punt de partida per la creació de l'ADN han anat canviant amb el temps.

En part, perquè el context andorrà ha canviat. També perquè alguns àmbits d'actuació com el lideratge de projectes d'investigació els han assumit altres entitats, com l'Institut d'Estudis Andorrans.

L'ADN va omplir un buit en un moment en què la societat andorrana no disposava de cap centre d'estudis com el Cenma, dins de l'IEA, o l'empresa Andorra Sostenible, empenyent la investigació i fent participar els ciutadans no especialitzats.

Potser des de l'oficialitat no s'ha sabut aprofitar aquest actiu de participació ciutadana i la seva força creativa.

En l'actualitat qui parla de sostenibilitat és una empresa privada depenent del ministeri de Medi Ambient que organitza campanyes de conscienciació, curssets..., i les sortides de coneixement del medi van a càrrec majoritàriament de l'IEA.

I també una *picada d'ullet* al futur, amb l'esperança que aprendrem dels nostres errors i que aconseguirem viure en una societat més respectuosa amb l'entorn i amb la felicitat dels seus habitants, on el creixement continu hagi desaparegut com a concepte.

SEGONA ETAPA

...ACCIONS REIVINDICATIVES

LA PETJADA ECOLÒGICA D'ANDORRA

- Càlcul adaptat de la petjada ecològica
- 2005 - 2008
- Qüestionava l'ús de recursos naturals i la contaminació derivada del model de creixement d'Andorra:
- *Si tota la població del Planeta visqués com ho fa la població andorrana, es necessitarien 2,5 planetes Terra*

REFLEXIONS...

-Les propostes i accions d'ADN reflexen la voluntat d'acció i de canvi de la societat civil en relació a la sostenibilitat i el canvi climàtic.

-El ritme ciutadà i polític es mouen a tempos diferents: amb el temps, s'ha vist que moltes accions i propostes van ser innovadores, pioneres i precursoras.

-L'etapa de divulgació científica va tenir un impacte molt important per conscienciar la ciutadania en relació a la conservació de l'entorn.

-Es va generar i publicar un coneixement sobre biodiversitat significatiu.

I ara ...

-Aquests plantejaments continuen sent vàlids.

-És important la col·laboració entre les Associacions i les administracions públiques.

- Fomentar el treball associatiu i el voluntariat ambiental és una aposta de futur.

Carolina Motwani i Boix,

biòloga i presidenta d'ADN,

Albert Ruzafa i Tomàs,

enginyer de forests i tresorer d'ADN, i

Anna Riberaygua i Montagut,

llibretera i expresidenta d'ADN